

...da občutim v sebi
le eno veličast vesoljstva tihega

Rast.

(Srečko Kosovel)

UVODNIK

Hodila po zemlji sem svoji

Hodila sem po svoji zemlji, ki je v tem letnem času posebno lepa. Ko so drevesa takole gola in je trava suha, je čudovito gledati, kako iz tal štrlijo bele stene, kako se vijejo steze sredi gmajne, kako se v mrzli burji stresajo bori.

Hodila sem nekega popoldneva in zamišljeno strmela predse. Skušala sem se spomniti imena vsake ograde, vsake doline. Skušala sem iz svojega otroštva priklicati v spomin čas, ko sem hodila z očetom po teh stezicah in mi je on pravil: "Glej, to je Zàved, to so Léhti..." Od tistih let mi je ostala potreba, da se občasno napotim po teh zaraščenih kolovozih in v samoti blodim po čaru minulih let.

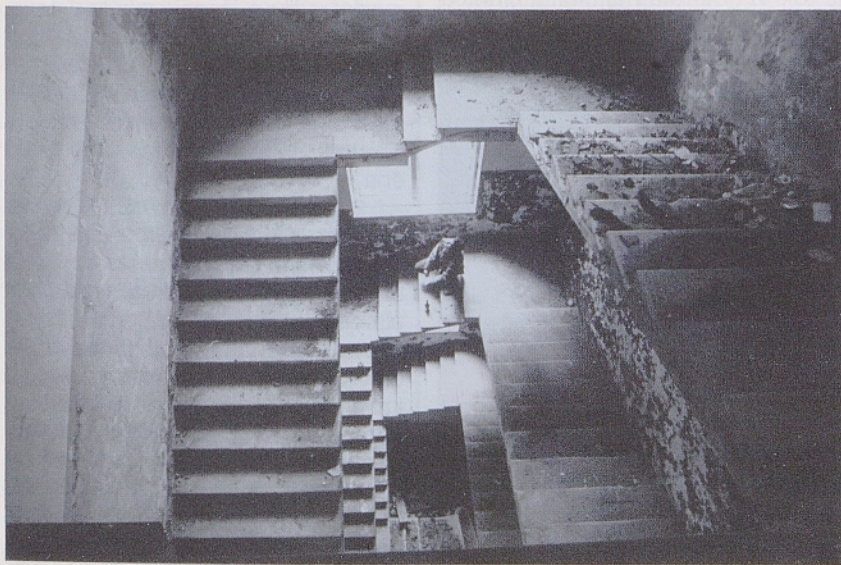
Ko sem tistega dne ubrala pot proti Drašci, sem na Križpoti opazila skupinico kolesarjev: mamo, očeta, deklico in fantka. Pili so Gatorade. Potem je fantek vprašal: "Papà, laggiù c'è una dolina?" "Boh, forse..."

Nisem se takoj zavedela, da govorijo italijansko. Nisem se zavedela, da so prazno stekleničko odvrgli kar v grmičevje. Nekaj drugega je bilo v teh ljudeh, kar me je zbolelo.

Prijelo me je, da bi od nenadne ihtavosti stresla tistega očeta, ki ne ve, kje so v teh krajih doline; kaj še, da bi poznal njihovo ime. Prijelo me je, da bi prisolila zaušnico fantku, ki tako neumno sprašuje. Nazadnje me je prijelo, da bi se razjokala nad njimi, nad sabo in nad to zemljo, po kateri sem jaz hodila in po kateri so oni kolesarili. Da bi se razjokala nad vsemi, ki so po tej poti nekoč hodili v Trst in so poznali vsak kamen, vsak zidek, vsako dolino.

Njim je vseeno, sem si potem rekla, njim je vseeno, kod kolesarijo; če bi imeli možnost, bi prav gotovo zdaj raje kolesarili po Provansi ali južnem Dorsetu ali Schleswig-Holsteinu. Ustavila sem se pri Sàlcerju, tam, od koder vidiš Padriče in ob lepem vremenu do Nanosa. Njim je lahko vseeno, sem si ponovila. Meni, meni ne bi smelo biti vseeno, da ljudje, ki kolesarijo tod, ne vedo, da kolesarijo preko Léhti, Zàveda in Drašce...

Matejka Grgič

Paolo Tanze.

**Zaradi preobilice
gradiva smo morali
nekaj člankov odložiti
za prihodnjo številko.
Sodelavcem
se opravičujemo.**

Uredništvo

Iz delovanja Slovenskega kulturnega kluba

Januar je že mimo. V Klub je prinesel mnogo zanimivih srečanj, s katerimi smo še bolj napolnili lastno malho znanja. V januarju smo zabeležili precej visoko število udeležencev, levji delež pa je pri tem imel seveda naš tradicionalni Slovenija party, ki je letos imel na torti rojstnega dneva Slovenije prižganih kar pet svečk, prav tako kot naš praznik (čeprav so od mednarodnega priznanja Slovenije minila le štiri leta, saj smo ga mi priredili prvič neposredno po priznanju in ne na prvi rojstni dan).

Še pred januarjem, prav na začetku božičnih počitnic, je treba omeniti še en pomemben dogodek v dejavnosti kluba. Gledališki krožek je namreč izvedel igrico, ki je doživela premiero na dan sv. Štefana v Marijinem domu pri Sv. Ivanu. Igrica je imela dober uspeh in tudi občinstva je bilo kar precej. Igralci niso imeli težav, saj so izvedli dva prizora že v prostorih kluba na zadnjem predbožičnem srečanju, 23. decembra, na vsakoletnem božičnem dobrodelnem večeru (načrtovana je bila prava predpremiéra, zaradi bolezni v ansamblu pa je ni bilo mogoče izvesti v celoti). Priredili pa so še srečolov (darila je prispevala Tržaška knjigarna in sami klubovci) in izkupiček je šel v sklad za Enrica, fanta, ki potrebuje dolgoletno drago zdravljenje.

Nagovor predsednika Lojzeta Peterleta na 5. Slovenija party.

7. in 8. januarja se je gledališka skupina skupaj z nekaterimi drugimi klubovci podala na Koroško. Tam so si mladi člani, ki jih je po pravljico zasneženi Koroški vodil predsednik Mlade Enotne liste, Igor Roblek, ogledali skoraj celotno področje, kjer živijo Slovenci, še posebej pa Tinje, kjer so prespali, in Sele, kjer so nastopali. Tokrat je skupina nastopila v nekoliko spremenjeni postavi, ker so bile tri igralke zasedene drugje. Vlogo Ivce je tokrat odigrala najmlajša članica

skupine, Veronika Špacapan, Nadja Roncelli je igrala mamo, Manica Maver pa frizerko Lilijano. V isti zasedbi je gledališki krožek nastopil pozneje še v Nabrežini, v prvotni zasedbi pa na gostovanju v Črnučah pri Ljubljani.

13. januarja je bila gost kluba arh. Jana Valenčič, ki je zelo živahno in duhovito prikazala, kako so Slovenci v Londonu sledili dogajanju ob odcepitvi Slovenije od Jugoslavije in kako so se množično in z zelo odmevnimi pobudami vključili v prizadevanja za mednarodno priznanje mlade države. Priredili so demonstracije, pisali pisma, članke in peticije, prirejali razstave in seznanjali na vse načine angleško javnost s tem, kar se je dogajalo in jo sploh informirali, kje in kakšna je Slovenija.

21. januar je bil za SKK važen dan. Na vrsti je bil 5. Slovenija party. Udeležba je bila zelo visoka, tako s strani klubovcev kot drugih mladih in starejših gostov, tako da je bila Peterlinova dvorana premajhna za vse tiste, ki so si želeli prisostvovati tudi kulturnemu programu. Častni gost večera je bil prvi predsednik vlade samostojne Slovenije, Lojze Peterle, slavnostni govornik pa pisatelj Alojz Rebula. Zbor Jacobus Gallus je pod vodstvom dirigenta Janka Bana zapel šest pesmi na domoljubno oz. narodopisno tematiko, kar se je lepo skla-

Igralci gledališkega krožka SKK po premierski predstavi "Zvezdice za očka" v dvorani Marijinega doma pri Sv. Ivanu.

dalo s celotnim kulturnim programom večera, ki bi mu lahko dali za geslo verze "Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti". Zvonko Vidau je namreč prikazal izredno lep multimedialni utrinek o lepoti področja okoli Bohinjskega jezera in Triglava, gledališka skupina Slovenskega kulturnega kluba pa je izvedla recital spleta verzov raznih slovenskih pesnikov (od klasikov kot so Prešeren, Levstik, Župančič, do sodobnih Kocbeka, Pavčka, Beličiča, Košute in drugih), razdeljenih po slovenskih deželah, od Gorenjske pa do naše Primorske. Recitatorji so bili tokrat Sara Baldè, Miriam Čermelj (ki je kot predsednica imela tudi pozdravni govor), Erika Hrovatin, Ivo Lachi, Andrej Maver, Jasna Simčič, Francesca Simoni in Tomaž Susič, ki so se vsi izkazali kot dobri recitatorji. Tudi glasbeni utrinki, ki so recital razdelili na sklope, so bili res dovršeno podani, čeprav sta violinist Matej Santi in pianist Martin Vremec prav tako mlada kot ostali klubovci. Napovedovalci večera so bili Erika Baldè, Jadranka Cergol in Matjaž Rustja. Tudi cvetlične aranžmaje in sceno so pripravili klubovci sami (zamisel za sceno je dal Štefan Pahor). Skratka, vsi klubovci so bili ne samo na slavnostni večer, pač pa kar cel teden, izredno aktivni, saj so bili vsi zaposleni tudi s pripravljanjem zakuske in vabil ter sploh z organiziranjem, in potem izvedbo, vseh podrobnosti, ki spadajo zraven. Vse to je pripomoglo, da se je Slovenija party odvijal v res slavnostnem ozračju, ki je v vseh nas okrepil slovenski zanos, za katerega želimo, da ne bi v zamejstvu nikoli ugasnil.

Zadnji sobotni večer v januarju je oblikoval inž. Marjan Jevnikar, ki je prikazal dva svoja filma o Afriki, točneje o Maroku in Tanzaniji (kot smo že povedali, posvečamo letos v klubu posebno pozornost Afriki). Spet je dokazal, kako mojstrsko zna uporabljati filmsko kamero. Obenem pa nam je nudil vse polno informacij o življenju na raznih področjih Afrike in o običajih, ki jih imajo tamkajšnji prebivalci.

Pred nami je mesec februar, ki bo spet poln velikih obveznosti in nalog, saj bomo, kot že leta, praznik slovenske kulture posvetili mladim ustvarjalcem, ki se bodo pomerili med seboj v literarni, likovni in fotografski spretnosti. Po pustu pa se bomo spet posvetili resnejšim temam.

Erik Sancin

Iz uredništva

Kot smo obljubili v prejšnji številki Rasti, smo tokrat zopet obudili rubriko Iz uredništva, da vam predstavimo naše nove sodelavce, oz. nove rubrike. Novosti res ni malo, zato gotovo ne bomo vsega izčrpali v tej številki.

Ker je bila prejšnja številka jubilejna, je izjemoma izšla v barvah (kar so mladi z navdušenjem sprejeli). Izjemoma je obsegala tudi 12 strani. Sedaj smo se povrnili v normalne tirnice, nekaj novosti pa je vendarle ostalo, to je nova glava in grafična oblika, nekaj novih rubrik in novih sodelavcev.

Tokrat bomo namenili svojo pozornost **Štefanu Pahorju**, ki je tudi tokrat (kot že dvakrat prej) Rasti priskrbel novo grafično obleko. Štefan živi v Repnu, star je 26 let; že od nekdaj se je rad ukvarjal z likovno umetnostjo. Zanimala ga je zgodovina umetnosti, arheologija, ob študiju na klasičnem liceju v Trstu in, kasneje, na fakulteti za ohranjanje kulturnih dobrin na videmski univerzi se je ob prostem času ukvarjal z risanjem in slikanjem. Bolj za šalo kot zares se je udeleževal likovnih natečajev v Slovenskem kulturnem klubu, kjer pa je strokovna žirija potrdila, da je talentiran likovnik, in večkrat podelila kateremu izmed njegovih del eno izmed prvih treh nagrad.

Ob študiju na univerzi se je Štefan odločil tudi za obiskovanje zasebne visoke šole za opremljevalce v Firencah. Takoj ko se je vrnil v Trst, je dobil službeno ponudbo s strani podjetja iz Padove in jo je tudi sprejel.

Štefan, ti si se odločil za zelo lep in ne tako zelo običajen poklic. Kako si prišel do te odločitve in kakšna je bila tvoja študijska pot?

Od vedno mi je bil zelo všeč svet likovne umetnosti in nasploh vse, kar je bilo v zvezi s tem, kar naše oči vidijo in začutijo. Tako me je tudi področje "designa" oziroma hišne opreme zelo privlačilo. Človek je bitje, ki da velik pomen na to kar vidi, še posebej, če je to okolje, v katerem živi. Zato sem se odločil, da bom poskusil to pot v svetu dela, tudi ker je to poklic, ki se pri nas šele razvija in obenem uveljavlja. Moram priznati, da sem zelo zadovoljen s to izbiro in upam, da bom tudi v naprej lahko delal na tem področju.

Glede na mojo študijsko pot pa bom povedal le, da končujem fakulteto za ohranjanje kulturne dediščine v Vidmu in da sem diplomiral na šoli v Firencah, kjer sem sledil dvoletnemu tečaju za načrtovanje notranje opreme.

Sedaj delaš izven Trsta, vendar se domov vračaš vsak konec tedna. Kako sprejemajo manjšinca v italijanskem okolju, v katerem živiš? Koliko poznajo in koliko se zanimajo za položaj Slovencev v Italiji in za Slovenijo?

Če povem po pravici, kjerkoli in kadarkoli sem imel stike s Italijani izven našega okolja, sem vedno doživel zelo pozitivne občutke. Ne vem, če je to zgolj zaradi tipične italijanske prijaznosti, ali če je bil to njihov odkritosrčni odnos do mene. Tako so me tudi na delovnem mestu sprejeli s podobnim vzdušjem. Sicer ne znajo skoraj nič o nas, se pa zanimajo, oziroma jih naša stvarnost nekoliko pritegne vsaj do neke mere. O Sloveniji vedo nekaj več, tudi ker ima naše podjetje zelo močne stike s Slovenijo. Slovence občudujejo, predvsem jim je všeč naša dežela zaradi naravnih lepot. Drugače pa opažajo, in to opažam tudi jaz, da smo Slovenci in Italijani zelo različni med sabo po mentaliteti in značaju. To se mi zdi pozitivno, ker mislim, da s tem poudarjajo našo samostojnost in dejstvo, da smo narod, ki ima svojo kulturo, zgodovino in svoje značilnosti. To so stvari, ki nas povzdigujejo na raven vseh ostalih evropskih narodov, ne glede na njihovo številčnost ali moč.

Breda Susič

"Treba je spremeniti način mišljenja ljudi"

Pogovor z Lojzetom Peterletom

Na petem Slovenija partyju, ki je tudi letos 20. januarja doživel velik uspeh, je kot častni gost nastopil Lojze Peterle, prvi premier v neodvisni Sloveniji ter bivši zunanji minister v obdobju, ko je prišlo do ene izmed diplomatskih kriz med Italijo in Slovenijo. Povabili smo ga, da bi za *Rast* odgovoril na nekatera vprašanja: čeprav je *Rast* samo mladinski list, se je gospod Peterle z veseljem odzval povabilu ter se za nekaj časa posvetil bolj nam kot ostalim sogovornikom. Za prijaznost se mu na tem mestu iskreno zahvaljujemo. Sedaj pa prisluhnimo intervjuju.

Najprej bi od Vas radi vedeli, kako se počutite sedaj, ko sicer niste več minister, za Slovence v zamejstvu pa ste ostali živ simbol slovenske neodvisnosti. Kako Vam je, potem ko so Vas v Trstu tako tople sprejeli, v Sloveniji pa ste večkrat v središču polemik?

Res ste me zelo lepo sprejeli. Običajno nimam zase občutka simbola, kot tudi nimam vtisa, da je šla odgovornost že z mojih ramen: sicer nisem več v vladi, vendar čutim veliko odgovornost za načrt, ki smo ga začeli v obdobju slovenske demokratizacije, mislim, da smo postavili šele nekaj temeljev, da pa bo treba še veliko dela, da se bodo razmere spremenile najprej v glavih, da se tako izrazim; šele nato bo to vidnejše v svetu. Skratka, sledovi, ki jih je pustil komunizem s svojim nasiljem, so izredno močni in preprosto ni časa, da bi človek prenehal z delom in razmišljal o političnem ali drugačnem pokoji. Vesel sem torej, da lahko pripravljam nove slovenske projekte ter da lahko snujem nove povezave med Slovenci po vsem svetu.

Zanimivo se mi zdi dejstvo, da sta Vi in prof. Rebula (slavnostni govornik na Slovenija partyju, op. ur.) omenila isti problem: se pravi skromno navdušenje, ki ga je čutiti v Sloveniji nad slovensko neodvisnostjo. Prof. Rebula je bil mnenja, da so se Slovenci odločili za samostojnost le zato, ker so jih 'z vrha' prepričali v to; sicer pa so nekateri tudi mnenja, da so v Sloveniji razočarani nad novo državo, pred-

vsem pa zbegani od tržnega gospodarstva in naglih sprememb.

Brez dvoma so se osebe, ki so v prejšnjem sistemu imele velike koristi, le s težavo zasukale v novo smer. Poleg tega so nas v preteklosti prisilili, da smo praznovali praznike, ki nam niso ničesar pomenili: mislim, da je tudi to imelo svoje negativne posledice, saj je komunizem v nas morda tudi uničil smisel za pristno praznovanje, ubil je tisto sproščenost, ki jo zasledim tukaj, v Argentini ali v Ameriki. Zame je ta razlika zelo opazna in obenem zelo boleča: v Sloveniji ne vem za niti eno proslavo, ki bi se nanašala na priznanje neodvisnosti. V ljudeh je opaziti strah, negotovost, češ bogve, kako se bo stvar zasukala, ali se bo sploh obdržala. Za tako čutenje pa so nedvomno krive tudi tiste politične sile, ki so vezane na star politični sistem. Res, da proslava ni kraj za strankarsko politiziranje, vendar mislim, da bo treba še drugih volitev, da bodo do izraza prišle nove politične sile, ki bodo vendar lahko pripeljale tudi novega duha in novih struktur, saj ravno to izrazito potrebujemo.

Kot pripadniki manjšine imamo včasih neprijeten vtis, da smo talci v pogajanjih med Italijo in Slovenijo, obenem pa tudi tarče napadov s strani Rima in tudi Ljubljane. Kot bivši zunanji minister, kako gledate na te meddržavne odnose: bo kdaj prišlo do sproščenejših odnosov med sosedama?

Italija, predvsem pa ti kraji, nosijo še posledice zgodovinskih dogodkov: bilo je veliko hudih stvari in to je obremenitev, s katero je gotovo težko ži-

veti. Olajšanje se ne pojavlja tako hitro, kot bi si mi in vi želeli. Moje stališče je vedno bilo to, da manjšina ne sme biti tarča meddržavnih odnosov in tudi ne tarča takih ali drugačnih napadov: tukaj vidim nekatera pozitivna dejstva, ki pa jih zasenčijo negativni ukrepi predvsem na šolskem področju. Prepričan sem, da mora priti do umiritve, saj drugače ne bomo nikoli uresničili evropskih standardov in ne bo mogoče govoriti o dobrososedskih odnosih. Rad bi videl, da bi se stranke v Ljubljani zedinile glede politične linije do zamejcev, zamejstvo pa da bi sledilo vzoru Korošcev ter osnovalo enotno politično zastopstvo za enoumne in enotne zahteve tako do Slovenije kot do Italije. Tako bi se dokončno postavilo besedo konec pravilu divide et impera, ki je bil v veljavi na obeh straneh. Ko gre za korist manjšine, je treba gledati ne skozi politični ključ, temveč skozi nacionalno optiko.

Še zadnje vprašanje: kot politik ste vedno v ospredju ter večkrat tarča polemik in napadov. Vam je bilo kdaj žal, da ste se podali na politično morje?

Ne, mi ni žal. Če bi bilo drugače, bi se morda ukvarjal z drugimi zadevami. Mislim, da je še treba delati, boriti se, pojasnjevati ipd. Nikoli si nisem predstavljal, da je politična pot lahka in enostavna – čeprav moram priznati, da si toliko umazanije nisem pričakoval.

Vendar pa sem se izučil in sedaj skušam tudi negativno energijo, da jo tako imenujem, speljati v pozitivno smer: mislim, da mi to večkrat uspe, zato ne odneham; nikoli ne delam politike iz zamere, čeprav bi imel razlog tudi za to, in ravno tam, kjer vidim veliko nasprotovanja in veliko težav, tam me zanima biti zraven: kjer je vse urejeno, naj pač delajo drugi. Tako je bilo, ko je šlo za demokratizacijo, za osamosvajanje: ko stvari postanejo mlačne, se raje oddaljim. Mora biti vedno nekaj sitnosti, da se pridružim. Ogromno stvari je treba še narediti: navadno pravim, da nisem imel časa, da bi se postaral, in z veseljem delam naprej. Na težave pa že tako računam.

Neva Zaghet

Načrt Novi glas:

Pogovor z Ivanom Žerjalom

Tokratni gost naše rubrike je mlad slovenski intelektualca, ki že vrsto let objavlja svoje prispevke v raznih zamejskih občilih: to je Ivan Žerjal, 28. letni Tržačan, ki je svojo novinarsko pot pričel ravno pri *Rasti* ter jo nato nadaljeval v širšem sklopu revije *Mladika*. Pred nekaj leti je začel redno sodelovati pri *Katoliškem glasu*, obenem pa večkrat objavlja članke tudi v *Primorskem dnevniku*. Z njim bi se torej rada pogovorila o "revoluciji", do katere je prišlo v slovenskem zamejskem svetu občil, ko sta se *Katoliški glas* in *Novi list* združila v *Novem glasu*: Ivan Žerjal je namreč od vsega začetka sledil nastajanju novega tednika ter je

kot član štiričlanskega odbora urednikov *Novega glasa* (ostali trije so Jurij Paljk, Danijel Devetak in Erik Dolhar) najprimernejši sogovornik o tej temi. *Novi glas*, katerega odgovorni urednik je Drago Legiša, glavni pa Andrej Bratuž, je namreč še pred svojim nastankom naletel na marsikatero kritiko, saj so bralci izrazili pomisleke nad združitvijo dveh tednikov z različno ideološko usmeritvijo.

Kako je prišlo do združitve med Katoliškim glasom in Novim listom?

Zamisel o združitvi je nastala pred dobrim letom dni, ko je takratni urednik *Novega lista* (in sedanji urednik *Novega glasa*) dr. Drago Legiša iznesel predlog, naj se oba tednika t.i. demokratičnega tabora Slovencev v Italiji združita v enega samega. Prišlo je do vrste sestankov in srečanj med vodstvi zadrug *Novi list* in Goriška Mohorjeva, ki je bila lastnik *Katoliškega glasa*, ter med uredništvoma obeh tednikov. Srečanj so se udeleževali tudi mnogi ugledni posamezniki, poklicni novinarji, duhovniki in kulturni delavci. Predlog o združitvi je bil sprejet in stekle so priprave, ki so postale intenzivnejše konec poletja in v jesenskem času.

Veliko bralcev je izrazilo pomisleke, češ da gre za časnika z različno ideološko usmeritvijo. Kako gledate na to?

Če je bralcev, ki so izrazili take pomisleke, veliko ali ne, ne vem. *Katoliški glas* in *Novi list* sta nastala v času ostrih ideoloških bojov in konfrontacij, ko se je tudi na majhno razliko v usmeritvi gledalo s povečevalnim steklom. Osebnostno ne mislim, da sta si bila tednika ideološko kdove-

kako različna, saj sta oba slonela na podlagi slovenstva, demokracije in krščanstva. Razlika je bila bolj v tem, da je *Katoliški glas* zavzemal idejno trša oz. trdnjeha stališča, medtem ko je *Novi list* ravnal bolj pragmatično (npr. v odnosu do matične domovine, ki je imela takrat komunistični sistem), vsekakor pa v skladu z zgoraj omenjenimi vodili. Podobnosti so se pokazale zlasti v zadnjih letih, saj so mnogi pravili, da imata oba tednika skorajda enako vsebino. Od tod tudi predlog o združitvi, saj je bilo nesmiselno, da izhajata dva tednika, ki pišeta skoraj enake (ali pa tudi iste) stvari.

Kaj pomeni načrt Novega glasa v trenutku krize, ki jo doživlja krajevni tisk?

Položaj krajevnega tiska (a ne samo tiska) je zares težaven. Težave ima tudi osrednji tržaški italijanski dnevnik *Il Piccolo*, posebno huda pa je kriza *Primorskega dnevnika*. Tudi to je botrovalo dejstvu, da so se združile sile – do združevanja pride tudi drugje, in to pogostoma – in ustvarili pogoji za nastanek nove generacije novinarjev (ki je ne glede na krizo naši skupnosti zelo potrebna), ki bodo jutri dali svoj ton in pečat našim medijem. Z združenimi močmi se go-

tovo bolje kljubuje težavam, kot pa, če so sile razpršene.

Kaj si obetate z Novim glasom?

Zadali smo si nalogo, da bomo izdelovali časnik, ki bo hkrati informiral in formiral, ki bo spremljal življenje naše manjšine, a tudi življenje ljudi v primorskem pasu onstran meje. Poročanju o dogodkih bomo dodajali tudi svojo oceno oz. komentar. Pri tem se bomo dosledno držali vodil našega časopisa, ki so slovenstvo, demokracija in krščanstvo. Argumentov, dela in navdušenja vsekakor ne manjka. Seveda upamo, da bomo s svojim delom ustvarili čimbolj kakovosten časopis in ga približali čim širšemu krogu bralcev.

Kaj bi ob koncu rad povedal običajnim bralcem, kaj pa novim?

Običajnim bralcem *Katoliškega glasa* in *Novega lista* bi se najprej rad zahvalil za vztrajnost in zvestobo, s katerima so spremljali večdesetletno vsakotedensko izhajanje obeh časopisov. Obenem bi jim zagotovil, da bomo v uredništvu s svojim delom skušali zagotoviti kvaliteten izdelek, ki bo združeval pozitivne plati prejšnjih tednikov.

Novim bralcem bi se tudi rad vnaprej zahvalil za pozornost, ki jo bodo izkazali do časopisa, z zagotovitvijo, da bo časnik od tedna do tedna brez diskriminacij prisluhnil utripu naše skupnosti.

Neva Zaghet

RAST, mladinska priloga *Mladike*.
Pripravlja uredniški odbor mladih.

Pri tej številki so sodelovali:
Matejka Grgič,
Andrej in Neva Zaghet,
Breda Susič, Peter Černic,
Mitja Petaros, Nadja Roncelli,
Aljoša Saksida in Erik Sancin.

Glavo *Rasti* je izobilkoval Štefan Pahor.
Sliko je prispeval Paolo Tanze.
Številko je uredil Andrej Zaghet.

Trst, februar 1996

Tisk Graphart
Drevored G. D'Annunzio 27/E,
Tel. 040/772151

Aktualne teme

V tej rubriki bova Breda in Peter objavljala krajše komentarje ali razmišljanja o aktualnih temah in o problematikah, ki zanimajo mlade. Ob tem bova izhajala iz kakega dogodka, o katerem je bil govor v medijih, iz kakega članka ali časopisne polemike. Iste teme se bova lotila oba, vsak iz lastnega zornega kota. Ni nujno, da bova imela diametralno nasprotujoči si mnenji, včasih si bosta stališči zelo sorodni, včasih bo ena pisala iz ženskega zornega kota, drugi pa iz moškega, drugič bo eden prikazal mnenje mladih na Goriškem, druga na Tržaškem, tretjič bo eden članku dal zgodovinski poudarek, druga pa morda političnega... Kombinacij je skratka nič koliko. V glavnem pa želi biti ta rubrika mladostna in dinamična. Upava, da nama bo to uspelo. Želiva vam dobro branje!

Pred časom je med odsotnim zappingom slučajno pritegnila mojo pozornost oddaja, ki jo na eni izmed najbolj gledanih privatnih postaj oblikujejo mnogi mladi, ki se v studiju navadno s starši, pa tudi med sabo, krejajo zdaj zaradi enega, zdaj zaradi drugega problema. Ne spominjam se točno, katera zgodba je takrat služila kot izhodišče v debato, v glavnem pa so se mladi osredotočili na tematiko spolnih izkušenj v mladih letih.

Kdorkoli izmed mladih, ki je tisti oddaji sledil in ki iz kateregakoli razloga še ni imel spolnih izkušenj, se je verjetno takrat začel spraševati, ali je morda z njim kaj narobe. Čisto naravno, saj je večina mladih in marsikateri izmed staršev, zagovarjal tezo, da je prav, da mladi – in tudi najmlajši –, ko se imajo radi, svojo ljubezen izrazijo tudi s spolnostjo. Ostali, ki so zagovarjali različna mnenja, so izpadli zelo antipatično in staromodno, pa čeprav so bili nekateri njihovi nastopi zelo umirjeni in prav nič neumni.

Ta oddaja, ki sem jo slučajno videla, ni bila izjema, pač pa pravilo. Popularne mladinske nanizanke, filmi, radijske oddaje, revije za najstnike, vsi vsiljujejo isto mnenje – izjem je malo. Tako da se nisem prav nič čudila, ko sem ob pogovoru z mladimi večkrat opazila, da večinoma sploh ne vedo, zakaj kdo še vedno misli, da je spolno vzdržanje pred poroko lahko tudi pozitivno. Večina jih

misli, da v tem sploh ni več problema, spolnost pred poroko ni postavljena pod vprašaj. Samo najbolj strpni in uravnovešeni med njimi so pripravljeni priznati, da je devištvo lahko spoštovanja vredna vrednota, vendar je odvisna od posameznika in situacije. Drugi, in na žalost so med temi prav nekatere vidne predstavnice nežnega spola, ki se očitno ob odpiranju tega problema neupravičeno čutijo ogrožene v svoji doseženi (?) emancipaciji in enakopravnosti, pa npr. ob izjavah kardinala Biffija, zapirajo prostor za dialog z grobimi napadi in cenenim etiketiranjem drugače mislečih.

Dejstvo pa je, da je problem, vsaj za nekatera mlada dekleta in fante, še vedno aktualen. Večkrat jih stvar vendarle zažuli in želijo si spoznati obe plati medalje, da bi potem lažje presodili, odgovorov pa ne dobijo. In tu si Cerkev, verni starši in katoliški pedagogi zaslužijo kako kritiko, ker ne znajo mladim razložiti, da tu ne gre za golo moraliziranje, ki je samo sebi namen, pač pa da gre za stvarne prednosti, ki jih devištvo lahko prinaša (ne glede na to, če si fant ali deklica, če si veren ali neveren): da lahko pripomore k lažji graditvi zaupanja med zaljubljenecema, saj imaš ves čas zato, da ga nameniš pogovoru in odkrivanju partnerjevega značaja, ob tem pa te nič drugega ne moti in zavaja; da lahko predstavlja trening

pred nezvestobo, saj imaš po poroki več zaupanja v partnerjevo zvestobo, če veš, da je bil že pred poroko toliko močan, da se ni dal premagati od nagonov (uporaba moškega spola je tu naključna, saj pravilo velja tako za fante kot za dekleta); da lahko pripomore k obrambi ljubezenskega razmerja, saj je spolnost lahko v kakem primeru tudi rušilna; da gre za najvišji izraz spoštovanja do partnerja, ker ga tudi nenamerno nikoli ne moreš prisiliti k dejanju, za katerega ne bi bil do kraja prepričan; da gre za vizijo ljubezni, v kateri spolnost ni sredstvo za odkrivanje partnerja (to je zelo razširjeno mnenje med mladimi, vendar popolnoma neutemeljeno iz psihološkega vidika), pač pa je najvišja in najgloblja oblika darovanja samega sebe, ki seveda izgubi na vrednosti, če je prehitro, zlahka ali prepogosto naklonjeno.

Mladi bi morali biti pri tako važnih odločitvah resnično prosti, dogaja pa se, da izvaja javno mnenje nanje hud pritisk, ki se ga sami niti dobro ne zavedajo, ker se skriva za besedo "svoboda". Ne moreš pa svobodno izbirati, dokler nisi informiran o obeh plateh zvona in to na nevtralen način ter brez predsodkov.

Breda Susić

V začetku meseca januarja so izjave o devištvu kardinala Biffija precej razburkale italijanski prostor. Tudi mi želimo o argumentu spregovoriti.

Pred nekaj manj kot sto leti je veliki oče Sigmund Freud objavil svoje teze o spolnosti. Debata, ki so jo njegovi spisi sprožili, je nedvomno pomagala, da danes ta aspekt človeškega življenja veliko bolje poznamo, obenem pa je postavila na glavo vsa klasična pojmovanja spolnosti in z njo žal tudi celo vrsto vrednot. V šest-

desetih letih smo doživeli spolno revolucijo in danes je povsem jasno, da nekatere vrednote, za katere se je družba naših staršev zavzemala, naša generacija skoraj kategorično zavrača, včasih to tudi zelo nekritično.

Današnja družba nas preko televizije, glasbe in drugih kanalov bombardira s klišeji, ki spolnost zreducirajo na goli užitek, na nekaj nagonskega in zato povsem naravnega. Za mladega človeka postaja danes spolni odnos pred poroko nekaj povsem normalnega: nekateri menijo, da je ta nujno potreben, saj le tako partnerja še boljše spoznaš, preden mu obljubiš večno zvestobo, drugi pa ti bodo razlagali, da devištvo nima smisla, in da smo vendar svobodni izkazati ljubezen partnerju kot si želimo. Vsi ti argumenti so navzven za mladega človeka lahko precej prepričljivi, a če jih od blizu analiziramo, bomo videli, da so v veliki meri le rezultat nekaterih klišejev, izraz določenih prepričanj, o katerih tudi marsikateri psiholog dvomi. Erich Fromm, znani psihoanalitik judovskega porekla, marksist po formaciji, v svoji knjigi "The Art of Loving" globoko razmišlja o ljubezni in pride do spoznanja, da spolnost lahko polno razumemo samo v kontekstu ljubezni. Po njegovem mnenju postane v tej luči erotična ljubezen izključujoča, devištvo pa vrednota, ki jo danes nekateri krogi ponovno odkrivajo.

Lani smo po časopisju lahko brali o množičnem mladinskem gibanju v ZDA, ki ga karakterizira prav vera v devištvo. Ne vemo, če je to le moda, ali pa nekak odgovor klišeju spolnosti, ki nam ga mediji in družba predstavljajo. Naj bo kar hoče, ostaja pa dejstvo, da mlad par, ki se danes odloča za deviško življenje pred poroko, živi v protitoku. Njegova izbira že sama po sebi ni lahka, saj terja določeno odpoved, ki jo okolje še otežkoči. A kdor ima željo (kljub vsem težavam) na tej poti vztrajati, bo počasi začel odkrivati nove, globlje dimenzije ljubezni in medosebnega odnosa.

Če pa ima milost, da ostane svoji izbiri zvest, bo spolni odnos odkril, ne samo kot izolirani pojav, rezultat golega nagona, ampak v polnosti ljubezni, ki si jo pred oltarjem obljubiš.

Peter Černic

Opozorili so me na prispevek, ki je bil objavljen v 2. številki letošnje Iskre, v katerem je na skoraj celi strani odgovor na moje razmišljanje v stoti številki Rasti. Kot ni namen pisca v Iskre, da bi polemiziral, takega namena nimam niti jaz, vendar se mi zdi prav, da mu odgovorim, saj me pisec članka celo imensko pogosto nagovarja.

Naj najprej razjasnim nekatere nesporazume, ki so Sandra (Hrovatina) spodbudili k pisanju tako dolgega prispevka za Iskro. Sploh nisem med vrsticami nikomur očital, da je stalinist, saj se tudi sam dobro zavedam, da je napačno imeti vse komuniste za staliniste (oz. take, ki so se strinjali z dogodki na Golem otoku itd.), kot je tudi napačno mišljenje, da so se vsi katoličani strinjali z Lateransko pogodbo in s početjem nekaterih katoliških krogov, ki so spodbujali nacionalizem in fašizem in v imenu Italije izganjali slovenščino in Slovence. Tudi s trditvijo, da (citiram) "Slovenci še vedno čakamo na zaščitni zakon SSK, ki pogostoma govori v imenu vseh Slovencev, ki živijo v Italiji, je bila in je še danes politično blizu KD" se ne morem strinjati. Razen tega, da je bila SSK vedno (in kar je meni znano, je to še sedaj) neodvisna politična stranka, zamejski Slovenci ne pričakujemo "njene" zaščitnega zakona, ampak tudi tistega, ki bi si ga lahko in bi si ga morali izboriti tudi komunisti, ki so pač vsedržavna stranka in imajo veliko svojih predstavnikov v parlamentu in so se baje vedno borili za naše pravice, a očitno ni to niti njim uspelo, zato je tak očitek neploden. In ko me Sandro (citiram) "v svoji nerazglednosti" spominja, da so nemški luteranci uporabljali narodni jezik pri cerkvenih obredih že v 16. stoletju, menim, da me je spet slabo razumel, saj sem se jaz v svojem primeru omejeval na katoličane in ne na vse kristjane ali na vsa svetovna verstva; v prejšnjem prispevku je bil namreč govor o primorskih cerkvah, kjer so cerkveni obredi za Slovence katoliški. In čeprav so latinščino "odpravili" iz cerkva le leta 1965 in da je bila takrat "dostopna in razumljiva le premožnejšim slojem, ki so si lahko privoščili, da so pošiljali svoje otroke na gimnazije", ni res, da so samo premožni poznali latinščino: koliko vernih slovenskih družin je premoglo sina duhovnika ali sina, ki se je le šolal v semeniščih in nato postal laični intelektualec? Večina izobraženih slovenskih mož je izhajala iz preprostega ljudstva. Rad bi tudi dopolnil informacijo, ki jo Sandro navaja, glede fašističnega prefekta Tienga in njegove prepovedi rabe slovenskega jezika v cerkvah leta 1936, da ne bi zavajala mnenj, ker je pač nepopolna. Res je, da je fašistični prefekt izdal to prepoved, a je trajala samo šest mesecev in tudi ko je bila v veljavi, se je niso držali vsi slovenski duhovniki, (npr. Jakob Ukmar) in so vseeno pridigali v slovenščini. O teh podatkih obstaja obširna dokumentacija.

V nečem pa se le strinjam s Sandrom: da bi bil končno že čas, ko bi vsaj mi mladi opustili tak način mišljenja, ki je bil značilen za hladno vojno. Naj bo enkrat konec tega, da si dva nasprotna tabora očitata: jaz sem boljši v tem, ti si slabši v onem, tvoji privrženci so to zgrešili itd. Iščimo raje skupne točke in tiste, če so dobre in poštene, jih skušajmo skupaj uresničiti. Važno pa je, da smo v tem poštene in ne da kar tja v en dan demagoško nakladamo svoje prepričanje ali celo da izkrivljamo resnico. Vse zastonj, če katoličanom in Cerkvi nasplošno očitamo, da so se nekoč udeležili križarskih vojn, da so nekoč zagovarjali inkvizicijo, da so podpisali Lateransko pogodbo itd. in pozabljamo, da smisel vere in Cerkve sploh ni v tem. Izluščiti moramo le bistvo. In bistvo vere in poslanstvo Cerkve je skratka to, da nas vedno spominja, da je ljudi ustvaril Bog, ki je Ljubezen. In to ne tista ljubezen, ki si jo tako, na človeški način, predstavljamo ljudje in jo okušamo, ko nam nekdo dokaže, da nas ima rad, ampak popolna, neizmerna božja Ljubezen. In da ljudje moramo pač slediti njegovemu zgledu. "Kdor ne ljubi, Boga ne pozna, zakaj Bog je Ljubezen." (1 Jan 4, 8). In če si nekdo ne more predstavljati tega, ker v to ne verjame oz. si celo misli, da je vse to smešno, jaz lahko to le obžalujem, a če res krščansko živim, me seveda ne moti oz. me prizadene le v tem, da se pač zavedam, da ni deležen moje sreče. A zaradi tega nisem jaz "lepši ali boljši" kot kdo drug, sem le bolj srečen. In tako ni več prostora za rasizem, fašizem in kaj jaz vem kaj še vse, saj mi bistvo vere tega ne dovoljuje.

Predno zaključim to svoje razmišljanje, pa ne morem mimo tega, da se ne bi začudil, kako to, da Sandro citira v svojem prispevku dolge odlomke knjige Lava Čermelja Slovenci in Hrvati pod Italijo med obema vojnama v italijanščini, čeprav je original te knjige izšel v slovenščini in je tudi popolnejši. Vsekakor upam, da ne bo moje razmišljanje sprožilo novih polemik. Še marsikaj zanimivega bi se dalo napisati in povedati, a ker ni to prostor za politična natolčevanja, sem samo skušal razjasniti nekatere nesporazume.

Mitja Petaros

BIG BAND RTV

V soboto 23. decembra 1995 je v Kulturnem domu v Trstu nastopil Big Band RTV Slovenije v spremstvu pevke Alenke Godec. Ta je bila izjemna priložnost za zamejske ljubitelje glasbe, saj je ljubljanski orkester eden izmed najboljših v Evropi na področju swinga in lahkega jazza, kar je odločno potrdil tudi na tržaškem nastopu. Program je bil seveda nekoliko bolj božično obarvan, čeprav so prevladovali jazz standardi. Naj povem le, da so (sodeč po navdušenju publike) ljubljanski jazzarji najbolj blesteli v vokalnih skladbah, v katerih je Alenka Godec očarala občinstvo s svojo tankočutnostjo in tehnično izredno interpretacijo in tako nadvladala ne najboljše ozvočenje. Osebnost pa me je prijetno presenetila izvedba nenapovedane skladbe La Fiesta C. Coree zaradi dobrega aranžmaja (samega orkestralnega vodje Lojzeta Kranjčana) in najbolj razburljive improvizacije večera izpod rok pianista Silvestra Študeja, nekatere ostale priredbe pa so se mi zdele nekoliko omejevalne kar se tiče možnosti, ki jih nudi tako bogato zvočno telo kot je jazz orkester. Naj vsekakor omenim še odličnega (kot ponavadi) bobnarja Zlatka Kaučiča in eksplzivnega Pera Ugrina, ki se je izkazal ne samo s svojo krilovko.

To ni bil edini koncert Big Banda v zamejstvu: januarja so se namreč mudili tudi v KD v Gorici. Po hrvaški televiziji pa sem pred nekaj dnevi ujel zagrebški nastop Big Banda, kjer sem zasledil nekoliko spremenjen in bolj živahen program. Nekateri vidnejši člani orkestra so imeli v tej zimi nasploh kar precej dela. Alenka Godec, Pero Ugrin, dirigent in nekateri drugi so namreč nastopali po naši matični domovini v zasedbi Ljubljana Jazz Selection (na obali so igrali v piranskem klubu Maona). V tem ansamblu igrata tudi znameniti kitarist Primož Grašič (ki je skupaj z Zlatkom Kavčičem član Greentown Banda, ki se je pred nekaj meseci mudil v gledališču Miela) ter bobnar Drago Gajo, ki je novembra priredil pravi žur z LJS v svojem istoimenskem ljubljanskem klubu (nastop je predvajala TV Slovenija). Skratka, izredno zanimiva slovenska jazzovska sezona, ki je letos končno oplazila tudi zamejstvo in nas v prazničnem vzdušju še bolj zbližala z matico.

Aljoša Saksida

Alpe Adria Cinema

Sredi januarja je v Trstu potekal filmski festival Alpe Adria Cinema. Cilj tega festivala, ki je letos doživel že svojo sedmo izvedbo, je predstaviti italijanski publiki filme, ki jih izdelujejo v Srednji in Vzhodni Evropi. Gre za dela, ki bi drugače zahodni publiki ostala neznanana. Filmi prihajajo iz Slovenije, Češke, Slovaške, Madžarske, Nemčije, Avstrije, Italije, Romunije in iz bivše Jugoslavije.

V tekmovalnem delu festivala je bil predstavljen tudi slovenski film Radio. Doc, režiserja Mirana Župančiča, ki je v matični deželi doživel polemičen sprejem. Film ostro prikazuje ozadje sodobne slovenske socialne in ekonomske scene. Povod za prikaz te situacije je v zgodbi Vesne Anuš, freelance novinarki, ki hoče razjasniti vzroke in okoliščine očetovega samomora leta 1971 in dokončno ugotoviti, ali je sploh šlo za samomor in ne (bolj verjetno) za umor. Vesna odkrije v svojem raziskovanju marsikaj nepričakovanega in krutega. Odkrije, da Milan sploh ni bil njen oče, da je bil član obveščevalne službe in da je bila njegova smrt umor.

Milan Anuš je bil ravnatelj radijske postaje, vendar malo pred smrtjo je bil od te odslovljen. Vesna intervjuva očetove kolege, a od njih dobiva le kup nasprotujočih si laži. Iz prebiranja tajnih zapisnikov takratnih radijskih sej spozna, da so "nevešči" očetovi kolegi povzročili njegovo odslovitev in da je bil očetov morilec njemu edini zvesti prijatelj in pravi Vesnin oče. Vesna se obenem zaveda, da so nekdanji očetovi kolegi in vneti zagovorniki tedanje komunistične vlade sedaj vodilni možje slovenske ekonomske scene. Vesna pa ostaja s svojim kupom člankov sama in realistično spozna, da ne bodo njeni, sicer resnični članki, prav ničesar spremenili. Vesna na koncu pokoplje svojo naivnost in se odloči za kompromis. Spravi svoje ideale in hladnokrvno sprejme pravila nove politične igre.

Nadja Roncelli

Grafološki kotichek

Andrej Zaghet

Arhibald

Besedilo, ki ga tukaj objavljamo, je napisal devetnajstletni Arhibald, ki je levičar. Čeprav nehote, je tale fant med pisanjem zapustil na listu sled številnih znakov, ki imajo znotraj iste pisave v glavnem nasproten pomen: naj omenim le npr. način pisanja, ki je tu pa tam sproščen, včasih pa ga naglo prekinjata oglata pisava in upočasnjeni ritem, ali pa podpis, ki se popolnoma razlikuje od celotnega besedila. Pred očmi nimamo torej pisave umirjene osebe, saj se za besedilom skriva izreden vpliv dveh nasprotujočih si notranjih sil, ki se skušata uveljavljati z isto močjo: prva predstavlja zahteve okolja, ki obdaja Arhibalda in skuša omejevati njegovo svobodo, druga pa skuša uveljavljati mladeničeve želje. Izraz tega notranjega konflikta sta negotovost, pomanjkanje sproščenosti, tesnobno stanje in veliko neugodje; ker je v pisavi razvidno naglo prepletanje obeh sil, lahko v določenem trenutku prevlada ena, nato druga: tako se lahko dogaja, da v trenutku sproščenosti Arhibald izreče trditve, zaradi katere bi se potem kesal, ko bi nastopila avtokontrola. Njegovo obnašanje je večkrat protislovno.

Doba med romantiko in realizmom je polnila omare slovenske dramatičarje, toda žele s stvarnimi zrcetli. Umetniških in odraslo